

Utbildningsdepartementet
u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)

U2025/00202

Övergripande synpunkter

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, delar utredningens ambition att förutsättningarna för trygghet och studiero i skolan behöver stärkas. En tydlig och trygg lärmiljö är en förutsättning för lärande. Då behövs ett ändamålsenligt regelverk för exempelvis disciplinära åtgärder, men likväl ett förbyggande och främjande arbete med goda relationer och ett stödjande klassrumsklimat där elever upplever att det finns möjligheter att få fler chanser att lyckas.

SPSM delar flera av utredningens slutsatser, men ser samtidigt risker med att för mycket fokus hamnar på reaktiva åtgärder, när ordningsproblem väl inträffat, såsom disciplinära åtgärder. Detta är också något som utredningen tar upp i betänkandet, och som SPSM särskilt vill lyfta som en övergripande synpunkt:

”Risken är också att dessa åtgärder blir diskriminerande och används oftare för vissa elever. Elever med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, våldsutsatta barn, elever med svårigheter i det sociala samspelet och koncentrationssvårigheter kan oftare uppfattas som störande. Det finns en risk att skolor, i stället för att förbättra lärmiljön, erbjuda en varierad och strukturerad undervisning samt ge eleverna det stöd och de utmaningar de behöver, tar till disciplinära åtgärder som omplacering eller -avstängning. Det finns också en risk att utvidgade möjligheter för skolor att ta till disciplinära åtgärder underblåser en mer repressiv kultur där alltmer fokus ligger på att bestraffa elever. Det kan i sin tur påverka de sociala relationerna mellan elever och skolpersonal och göra dem mindre förtroendefulla” (s. 221–222).

Dessa risker anser SPSM behöver tas om hand i den vidare beredningen av förslagen, så att det säkerställs att elever med funktionsnedsättning, som redan är en utsatt grupp i skolan, inte riskerar att diskrimineras med anledning av föreslagna förändringar. Skolor kan behöva vägledning och stöd vid tillämpningen. Det är också viktigt att eventuella reformer följs upp och utvärderas.

Synpunkter på förslag och bedömningar

3.1 Säkerställa att rektorn arbetar aktivt och systematiskt med att upprätthålla trygghet och studiero

SPSM tillstyrker utredningens förslag.

SPSM bedömer att förslaget kan bidra till ökad tydlighet och bättre förutsättningar för en samsyn på skolenheten kring arbetet med trygghet och studiero. Som utredningen pekar på behöver det finnas resurser och förutsättningar som i högre grad än i dag möjliggör för rektorer att ha ett undervisnings- och verksamhetsnära ledarskap. Arbetet behöver ske utifrån flera aspekter, som ledarskap, goda relationer med eleverna, tydliga lektionsstrukturer och gemsama rutiner och förhållningssätt. Se även kommentar nedan om reglering av rektors ansvar i avsnitt 3.3.

3.2 Säkerställa att läraren kan fokusera på att undervisa utan onödiga hinder

SPSM tillstyrker utredningens förslag, med följande kommentar.

De skollagsändringar som föreslås är enligt SPSM i linje med vad som redan gäller, men förslagen kan tydliggöra detta samt ha visst symboliskt värde. Det finns dock enligt SPSM skäl att särskilt kommentera frågan om inflytande från elever och vårdnadshavare. Inflytande från elever och deras vårdnadshavare påverkar inte det faktum att det är skolan som beslutar, vidtar åtgärder och bedriver undervisning. Huvudmannens mandat och ansvar att bedriva verksamheten vid skolan, under rektorns ledning, och lärarens uppdrag att bedriva undervisning, står inte i motsatsförhållande till inflytande. Elevers inflytande över utbildningen kan ha positiva effekter på skolprestationer och skolklimat samt är en rättighet enligt barnkonventionen. Att skolan låter en elev vara delaktig i frågor som rör stödinsatser och elevens skolsituation bör vara en självklarhet. Därigenom kan skolan identifiera hinder för inläringen och problem i skolsituationen samt hitta lösningar. Skolan bör även, av flera skäl, eftersträva ett gott samarbete med vårdnadshavare. SPSM:s erfarenhet är att vårdnadshavare

till elever med funktionsnedsättning ofta kan behöva föra sina barns talan för att se till att deras barns rättigheter och behov tillgodoses. Elever med funktionsnedsättning får många gånger inte sina rättigheter tillgodosedda. De uppger i högre utsträckning att de blir illa behandlade av andra elever, att de trivs sämre i sin klass och är mer otrygga på raster och i klassrummet.¹ De är också oftare utsatta för mobbning och skolstressen är mer utbredd.² SPSM vill därför särskilt understryka det som utredningen lyfter avseende att ”när vårdnadshavare påtalar sina barns rättigheter som följer av lagstiftning eller överklagar beslut så är det inte påverkansförsök gentemot en lärare” (s. 70). Vårdnadshavares och elevers inflytande kan därmed i många fall vara en förutsättning, och inte ett så kallat onödigt hinder, för att skolan ska fatta välgrundade beslut, och för att lärares undervisning ska leda till att elever kan tillgodogöra sig undervisningen. Ytterst handlar det om att lärares undervisning genomförs för elevernas skull och syftar till att eleverna når målen för sin utbildning.

3.3 Möjliggöra för lärare att hantera mindre men frekventa ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt

SPSM tillstyrker förslaget om att kunna visa ut en elev utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande när det är fråga om en allvarlig händelse där det förekommit hot eller våld eller kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier. SPSM vill samtidigt understryka att detta bör ske restriktivt och med hänsyn till elevernas ålder, mognad och förutsättningar. Utgångspunkten för lärare bör vara att elever är i skolan för att lära och under ledning och utifrån uppmaning kan ändra sitt uppförande. Elever som stör ordningen i klassrummet kan vara i behov av stöd. Det är enligt SPSM dessutom viktigt att åtgärder mot ordningsstörningar, såsom utvisning ur klassrummet, inte tillämpas på ett diskriminerande sätt. Elever med vissa funktionsnedsättningar kan ha en annan kognitiv uppfattning och behöva extra mycket träning i det sociala samspelet, varför lärare och annan skolpersonal behöver ha en förståelse för funktionsnedsättningar och dess pedagogiska konsekvenser. Som utredningen uppmärksammar kan en utvisning betraktas som diskriminering om den föranleds av beteenden som

¹ Statistiska centralbyrån, 2024. Levnadsförhållanden för barn med funktionsnedsättning. (2024:6)

² Folkhälsomyndigheten, 2023. Mer skolstress och sämre hälsa bland unga med funktionsnedsättning. (<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2023/oktober/mer-skolstress-och-samre-halsa-bland-unga-med-funktionsnedsattning/#>)

är en del av elevens funktionsnedsättning eller om skolan inte vidtagit skäligen åtgärder för att göra lärmiljön tillgänglig för en elev med funktionsnedsättning (s. 221).

SPSM är tveksam till förslaget om slopad dokumentation av kvarsittningar och utvisningar. SPSM menar att lärares administrativa börda visserligen bör minska, men utredningens dialoger ger ingen entydig bild av att detta faktiskt skulle vara en administrativt betungande uppgift (s. 76). Det framstår snarare som att det är andra aspekter som är avgörande för att lärare inte vidtar dessa åtgärder när läraren bedömer att det är befogat, såsom att det inte finns någon som kan ta hand om eleven utanför klassrummet. Samtidigt finns det skäl som talar mot att ta bort dokumentationskravet. Det handlar både om rättssäkerhetsaspekter för den enskilde eleven och att rektor behöver informeras om ordningsstörningar, bland annat för att rektorn ska kunna ta sitt ansvar och initiera en utredning enligt 5 kap. 9 § skollagen (2010:800). Om utvisningar ur klassrummet och kvarsittningar inte dokumenteras finns en risk att rektor inte nås av informationen om elevens ordningsstörande beteende. Risken torde vara särskilt stor i de årskurser och skolformer där eleverna undervisas av ämneslärare, eftersom eleven då möter många lärare, som kanske inte har en samlad bild av elevens situation. Upprepade fall av utvisning ur klassrummet kan vidare innebära att eleven inte får sin garanterade undervisningstid. SPSM delar därmed inte utredningens slutsats att förändringen inte påverkar rektors möjlighet att fullfölja sitt ansvar att utreda elevens ordningsstörande beteende. Det skulle enligt SPSM, som ett alternativ till dokumentationsplikt, kunna införas en skyldighet för lärare att informera rektorn när läraren vidtagit någon av de disciplinära åtgärderna utvisning ur undervisningslokalen eller kvarsittning, men låta det vara upp till skolans rektor att besluta om rutiner för hur denna information ska föras vidare.

SPSM tar inte ställning till förslaget om att särskilt reglera rektors ansvar avseende att ge förutsättningar för skolans personal att vidta de tillfälliga och omedelbara åtgärder som krävs för att tillförsäkra elever och personal trygghet och studiero, men instämmer i utredningens ambition att förtydliga att rektorn behöver skapa förutsättningar för personalen (s. 82–85). Det är exempelvis viktigt att det finns personal som ansvarar för eleven när den visas ut ur klassrummet. Det är också angeläget att skolpersonal har pedagogiska verktyg och kompetens att möta exempelvis elever med

utåtagerande beteende och inte lämnas ensamma i svåra situationer. Här behöver rektorn ha ett ansvar att skapa rätt förutsättningar för skolpersonalen. Samtidigt kan förslaget anses överlappa med förslaget om rektors ansvar för trygghet och studiero i avsnitt 3.1. Eventuellt skulle det förslaget kunna ses som tillräckligt (det vill säga förslaget till 5 kap 3 § 2 stycket), alternativt kan det vara mer ändamålsenligt att göra ytterligare ett tillägg i samma paragraf om de delar av rektors ansvar som föreslås i denna del. SPSM har därmed inga invändningar i sak, men är tveksam till utformningen av utredningens författningsförslag i denna del.

SPSM tillstyrker förslaget om regeringsuppdrag till Skolverket, i samråd med Skolinspektionen och SPSM. SPSM erfar i vår rådgivningsverksamhet att det finns en stor efterfrågan bland lärare på handledning och utbildning samt konkret stöd i svåra situationer. Det handlar då inte om behov av att ytterligare tydliggöra de legala gränserna, utan om att skolpersonal behöver konkret stöd i att kunna agera på ett adekvat sätt, som både ger förutsättningar att skapa studiero och exempelvis inte samtidigt eskalerar en situation med en elev med utåtagerande beteende. SPSM vill betona vikten av att skolpersonal får kunskap om pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar och förutsättningar att arbeta förebyggande och främjande, för att kunna förhindra ordningsstörningar. Ordningsstörningar riskerar att uppstå då skolan inte kan erbjuda eleverna en tillgänglig lärmiljö och det finns brister i skolans arbete med stödinsatser för enskilda elever.

3.4 Åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero med hjälp av skolregler

SPSM tillstyrker delvis förslagen, men avstyrker förslaget om en konsekvensplan i sin nuvarande utformning.

SPSM instämmer i utredningens uppfattning att skolregler är ett lämpligare begrepp än ordningsregler. SPSM delar bilden att gemensamma rutiner och förhållningssätt är positiva för att skapa tydlighet hos eleverna kring vad som gäller i skolan. Elever med funktionsnedsättning kan behöva stöd och extra tydlighet i att förstå syftet med skolregler och vägledning i hur man agerar i det sociala samspelet med elever och skolpersonal. Rutiner och riktlinjer kan också bidra till tydlighet för skolpersonalen om hur personalen förväntas agera.

SPSM anser att det är bra att utredningen inte föreslagit krav på en konsekvenstrappa, utifrån de nackdelar som lyfts i betänkandet, men menar samtidigt att utredningen inte tillräckligt analyserat riskerna med att införa ett krav på konsekvensplan. SPSM menar också att begreppet ”konsekvenser” kan vara missvisande angående de åtgärder som kan aktualiseras. SPSM ser en risk att fokus hamnar på disciplinära åtgärder, utan att orsakerna till elevens agerande uppmärksammas. Det kan resultera i att behov av andra åtgärder, såsom stödinsatser, förbises. Utredningen uppmärksammar visserligen vissa andra åtgärder som kan aktualiseras, vilket enligt SPSM är bra, men förbiser att nämna de åtgärder som regleras i 5 kap. 9 § skollagen, det vill säga rektors utredningsskyldighet när en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, samt skyldighet att initiera en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § om förutsättningarna för en sådan utredning är uppfyllda. Dessa skyldigheter bör vara en självklar del av skolans åtgärder eftersom skyldigheterna följer direkt av lagstiftningen. Det skulle enligt SPSM vara lämpligare med ett annat begrepp för att synliggöra åtgärder som kan aktualiseras när en elev bryter mot skolregler, såsom ”handlingsplan” eller ”åtgärdsplan”.

SPSM vill också lyfta fram att elever, utifrån ålder, mognad och eventuell funktionsnedsättning, kan behöva olika typer av bemötande när en regelöverträdelse sker och det kan finnas behov av en flexibilitet i valet av åtgärder. En viss konsekvens som är ändamålsenlig för vissa elever kan för andra elever fungera motsatt och riskera eskalera situationen. Skolpersonal behöver även ta hänsyn till den kontext en regelöverträdelse sker i, exempelvis om ett visst uppförande kan kopplas till bristande anpassningar i lärmiljön. Exempelvis kan elever med en funktionsnedsättning ha en annorlunda utvecklad kognition, svårare än andra med konsekvenstänk eller svårt att reglera sina affekter. Det är viktigt att en skolregel inte ställer krav på eleverna som en elev med en viss typ av funktionsnedsättning inte kan leva upp till, just på grund av funktionsnedsättningen.

En annan brist med förslaget om konsekvensplan är att trots att regleringen är oprecis så lämnas inte heller något förslag på ett uppdrag till exempelvis Skolverket att utarbeta stödmaterial på detta område. För att konsekvensplaner ska användas på ett ändamålsenligt, och icke-diskriminerande sätt, där åtgärder kan vidtas utifrån gällande rätt, och lärare och annan skolpersonals professionella omdöme och med beaktande av vad

som är bäst för eleverna i den specifika kontexten, bör skolorna erbjudas stöd för detta arbete av lämplig skolmyndighet.

3.5 Använda förväntansdokument som ett verktyg i arbetet med trygghet och studiero

SPSM tar inte ställning till förslaget om att införa ett krav på förväntansdokument på varje skolenhet, men vill lämna följande kommentar.

Förväntansdokument kan bidra till tydlighet avseende förväntningar för såväl elever som vårdnadshavare. En viktig förutsättning, utifrån SPSM:s erfarenhet, är att förväntansdokument ska ha långsiktigt positiva effekter så behöver dessa, precis som utredningen tar upp (s 112), förankras och diskuteras med vårdnadshavare kontinuerligt och i olika sammanhang. Vidare behöver skolan ta hänsyn till vårdnadshavares, och elevers, olika förutsättningar att ta del av ett förväntansdokument, exempelvis på grund av en funktionsnedsättning eller svaga kunskaper i svenska språket. SPSM menar att den typ av dokument som föreslås kan vara ändamålsenligt som en del i att informera, förankra och diskutera med vårdnadshavare kring ansvar för god fostran och skolenhetens skolregler, men att det samtidigt finns en risk att föreslagen reglering inte får avsedd effekt i förhållande till de vårdnadshavare som i störst utsträckning behöver stöd och där skolan behöver nå samförstånd med vårdnadshavare. Vidare kan förslaget bidra till att öka den administrativa bördan för rektor och lärare. Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget så tillstyrker SPSM utredningens förslag om att ge Skolverket i uppdrag att se över mallar för förväntansdokument, med medskicket att uppdraget bör ha ett uttalat funktionshinderperspektiv, och beakta ovan nämnda delar.

3.6 Att införa ordningsomdömen skulle inte bli ett effektivt verktyg i arbetet med trygghet och studiero

SPSM delar utredningens bedömning.

SPSM anser att utredningen på ett tydligt sätt redogör för de stora risker som är förknippade med att införa ordningsomdömen. SPSM instämmer i utredningens analys och slutsatser, inte minst avseende att det vore olämpligt, och potentiellt även diskriminerande, att ge ett elever med funktionsnedsättning ordningsomdömen som kan kopplas till funktionsnedsättningen, då det kan gälla en förmåga som eleven inte kan påverka. Elever med funktionsnedsättning är redan i dag generellt en utsatt

grupp i skolan. Ett införande av ordningsomdömen kan, som utredningen lyfter, befästa och bidra till ytterligare stigmatisering av elever som är annorlunda än normen.

4.1 Skapa bättre förutsättningar att vidta åtgärder när en elev allvarligt stör andra elevers trygghet och studiero

Tillfällig placering

SPSM tillstyrker förslaget om att göra det möjligt att tillfälligt placera elever under längre tidsperioder än i dag, under förutsättning att förslaget om en plan för att stödja elevens återgång införs.

SPSM:s erfarenhet är, i linje med utredningen, att det i vissa allvarliga fall kan behövas mer tid än fyra veckor för att noggrant utreda och få på plats varaktiga och hållbara åtgärder som gör att eleven kan få en välfungerande återgång. SPSM menar att den föreslagna tidsgränsen är rimlig, då längre tidsgränser för tillfälliga omplaceringar riskerar ge alltför negativa effekter på elevens skolsituation. Samtidigt får disciplinära åtgärder av detta slag inte bli ett sätt för verksamheten att hantera brister i lärmiljön. Möjligheten att tillfälligt omplacera en elev under längre tid än vad som gäller i dag behöver tillämpas restriktivt, och enbart i de fall när kortare tid inte är tillräckligt. Det är enligt SPSM positivt att det enligt förslaget ska krävas särskilda skäl för längre omplaceringar vid en annan skolenhet. Ett sådant krav skulle enligt SPSM också vara lämpligt vid längre omplaceringar inom skolenheten, för att tydliggöra att utgångspunkten är att omplaceringar i första hand ska vara kortare tid än återstoden av pågående termin. Det är enligt SPSM också angeläget att huvudmannen, och ytterst Skolinspektionen i sin tillsyn, följer upp omplaceringar vid respektive skolenhet och hur skolorna tillämpar bestämmelserna. Detta mot bakgrund av att det är ingripande åtgärder för de elever som drabbas, och som inte bör vidtas alltför lättvindigt.

SPSM tillstyrker förslaget om en plan för återgången. Det kan skapa bättre förutsättningar för skolan att ta om hand eleven när tiden för den tillfälliga omplaceringen är över, samt att vid behov utreda elevens stödbehov för att kunna sätta in stödinsatser. Det är enligt SPSM angeläget att eleven involveras och får möjlighet att uttrycka sina tankar och behov i samband med återgången. Det bör enligt SPSM tydliggöras i förslaget till 5 kap. 13 a § att det är rektorn vid den skola som eleven är placerad vid som ansvarar för att planen tas fram. I normalfallet är det elevens tidigare skolenhet, men i

vissa fall kan beslut fattas om ny skolplacering, under tiden för omplaceringen.

Akutskola

SPSM tillstyrker införandet av reglering av akutskola, då det kan innebära visst förtydligande avseende vad en akutskola är. Samtidigt kan det behövas ytterligare reglering som tydliggör kraven på verksamheten, utöver de krav som finns i förordning (2024:1340) om statsbidrag för personalkostnader i akutskolor. Det behövs också kunskap om vilka elever som hamnar i akutskolor, och utifrån vilka skäl. Ett uppdrag till Skolinspektionen om tillsyn av akutskolor vore enligt SPSM i och för sig välkommet, men SPSM menar samtidigt att det skulle kunna vara mer lämpligt att ge Skolverket i uppdrag att utvärdera verksamheten vid akutskolor som beviljas statsbidrag, för att kunna analysera hur akutskolor används, utvärdera effekterna av statsbidraget samt identifiera behov av ytterligare reglering eller villkor för statsbidrag.

Avstängning

SPSM tillstyrker förslaget om avstängningar under längre tid och vid fler tillfällen. SPSM instämmer i utredningens resonemang angående att det finns situationer då nuvarande tidsfrister inte ger skolorna rimliga förutsättningar att planera för fortsatta åtgärder för elevens skolgång. Samtidigt är det viktigt att skolor bara använder avstängning när det är absolut nödvändigt, det vill säga som en sista åtgärd, när andra åtgärder inte är tillräckligt ingripande. Det är viktigt att avstängningar inte blir godtyckliga. Alla elever har rätt till stöd utifrån sina förutsättningar och behov, och utbildningen behöver vara tillgänglig för elever med funktionsnedsättning.

Nekas tillträde

SPSM tillstyrker delvis förslaget om att neka tillträde till skolan, men har flera invändningar kring utformningen av förslaget.

Som utredningen är inne på handlar detta om situationer där skolans uppdrag inte räcker till och när andra instanser behöver ingripa. Även om det i dessa fall många gånger redan finns en samverkan mellan skola och socialtjänst är aktuellt beslut ett ingripande beslut med stora konsekvenser för den enskilde, och en tydlig signal om en problematisk situation, varför

socialtjänsten behöver involveras omedelbart. SPSM menar därför att det vore lämpligt om regleringen tydligt ger uttryck för detta.

SPSM menar också att beslutet som längst bör gälla för en termin åt gången och att bestämmelsen bör innehålla en skyldighet att omedelbart informera socialtjänsten i de fall beslut fattas gällande en elev som är under 18 år. SPSM anser vidare att huvudmannen vore en lämpligare beslutsnivå för åtgärden, mot bakgrund av att det är ett ingripande beslut gentemot den enskilde eleven, där beslutet ska utgå från en bedömning om att eleven inte heller kan erbjudas utbildning vid en annan skolenhet.

Det är enligt SPSM positivt att förslaget begränsas till de fall då det föreligger synnerliga skäl. Samtidigt är det otydligt i motiven vad som ska krävas för att det faktiskt ska föreligga synnerliga skäl. Eftersom detta är ett högt ställt krav, behöver vägledningen i förarbetena vara tydlig, så att bestämmelsen inte tillämpas i andra fall än den är avsedd för. Risken som föreligger kan rimligtvis inte enbart relatera till elever vid den egna skolenheten, eftersom eleven då i många fall kan erbjudas utbildning vid en annan skolenhet. Det är också viktigt att beslutet fattas med beaktande av barnets bästa. Bedömningen i relation till elevens ålder bör också skrivas fram tydligare i motiven. Det kan också finnas elever som inte är tillgängliga för distans- eller fjärrundervisning, på grund av elevens funktionsnedsättning, vilket bör beaktas.

SPSM ser en risk att åtgärden tillämpas felaktigt, och ger orimliga konsekvenser för den enskilde eleven om åtgärden inte har en övre tidsgräns för när det ska finnas en alternativ lösning för att tillgodose elevens rätt till utbildning. Enligt SPSM bör beslutet därför som längst gälla högst en termin åt gången, men med begränsningen att åtgärden ska upphävas så fort synnerliga skäl inte längre föreligger. SPSM instämmer vidare i att det är en sådan ingripande åtgärd att den måste kunna överklagas.

4.3 Säkerställa nolltolerans mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning i skolan

SPSM delar utredningens bedömningar.

SPSM instämmer i att en definition av begreppet mobbning bör innefatta såväl kränkande behandling som trakasserier och sexuella trakasserier.

5.1 Definiera giltig och ogiltig frånvaro

SPSM tillstyrker förslaget.

SPSM anser att det är positivt att utredningen fått i uppdrag att tydliggöra definitioner av frånvaro. SPSM konstaterar dock att utredningens direktiv begränsats till att föreslå definitioner av giltig respektive ogiltig frånvaro och att utredningen därför inte bredare analyserat vilka definitioner av frånvaro som kan vara mest ändamålsenliga. Utifrån SPSM:s kunskap och erfarenhet är det viktigt att understryka att frånvaro ofta är problematisk oavsett om den är giltig eller ogiltig, och att skolan behöver arbeta med att främja skolnärvaro och anpassa lärmiljöer så att elevers frånvaro förbyggs oavsett om frånvaro är giltig eller inte. Exempelvis behöver skolan analysera om den kan förebygga giltig frånvaro på grund av sjukdom, genom att exempelvis förebygga spridning av sjukdomar och åtgärda brister i lärmiljön. SPSM ser att det kan finnas risker med att föreslagen reglering uppfattas som att giltig frånvaro inte behöver analyseras och förebyggas, varför det är viktigt att det tydliggörs i stödet till skolorna att såväl giltig som ogiltig frånvaro kan vara problematisk och behöver förbyggas (se 5.3).

5.2 Samla in och publicera uppgifter om frånvaro

SPSM tillstyrker förslaget.

Att stärka arbetet med att främja skolnärvaro är viktigt ur såväl ett barnrättsperspektiv som för att fler elever ska nå målen med sin utbildning. SPSM menar att ett nationellt frånvaroregister kan vara viktigt för att öka kunskapen om bland annat vilka åtgärder och insatser kan behövas sättas in på olika nivåer i skolsystemet. Myndigheten har tidigare påpekat att det är en stor brist att det saknas kunskap och statistik om utbildningssituationen för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning,³ och som utredningen lyfter (s. 200) skulle ett nationellt register om elevernas skolfrånvaro kunna vara en viktig källa att jämföra uppgifter med Socialstyrelsens patientdataregister för att analysera förekomst av frånvaro hos elever med funktionsnedsättning och i förlängningen utforma mer ändamålsenliga insatser för att främja närvaro på huvudmanna- och skolenhetsnivå.

³ Se exempelvis SPSM:s yttrande över Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95) 1 STY-2024/253

5.3 Förebygga och åtgärda frånvaro på lokal nivå

SPSM delar utredningens bedömning.

Det är viktigt att funktionshinderperspektivet är tydligt i stödet till skolorna, då elever med vissa funktionsnedsättningar har större risk för skolfrånvaro än andra elever. Frånvaro kan exempelvis hänga ihop med bristande stöd i skolan, respektive hemmet, eller att känna en svag skolanknytning. Vidare kan elevernas vårdbehov och hälsosituation vara faktorer som påverkar. Som utredningen lyfter har SPSM lång erfarenhet och djup kunskap av att förebygga och åtgärda skolfrånvaro och har ett pågående regeringsuppdrag att stärka myndighetens arbete med att ge råd och stöd till huvudmän för de obligatoriska skolformerna inklusive fritidshemmet samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan när det gäller elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och omfattande frånvaro.⁴ Därför det är viktigt att SPSM:s erfarenheter och kunskap används i arbetet. Oavsett om frånvaron betraktas som giltig eller ogiltig är det viktigt med tydlig vägledning kring hur frånvaron kan analyseras, förebyggas och när skolorna behöver agera.

I detta ärende har sakkunnig Petter Ådahl varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även verksamhetsområdeschef Åsa Vikström-Nilsson, chefsjurist Ulrika Ehlin och enhetschef Nina Karnehed deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör

⁴ U2024/01394